

Statsminister Torps tale i Konserthuset 15. juni 1954.

Nordisk Andelsforbund.

For en del år tilbake - det var i september 1941 - holdt den svenske landsorganisasjon kongress her i Konserthuset. Mens kongressen satt sammen, kom meldingen om at den norske landsorganisasjons juridiske konsulent, Viggo Hansteen, og den faglige tillitsmann, Rolf Wickström, var henrettet. Den svenske landsorganisasjons daværende formann, August Lindberg, uttalte da til deltakerne på kongressen i denne sal bl.a.:

"Jeg vil avholde meg fra å gi uttrykk for den avsky som vi føler overfor denne forbrytelse. Jeg vil bare si at vi aldri, aldri kommer til å glemme disse kameratene."

Dette ble sagt på et tidspunkt da Hitlers Tyskland sto på høyden av sin makt. Uttalelsen kunne lett ha skapt utenrikspolitiske vanskeligheter for Sverige.

August Lindbergs ord ble straks kjent i Norge. De gjorde et dypt inntrykk, og bidro meget til å holde motet oppe i kampen mot terror-regimet.

Når jeg nevner dette her i dag, er det fordi mange av oss vel i blant er litt engstelige for at samhørigheten i Norden bare skal manifestere seg i ord og taler, og mindre i praktisk handling. August Lindbergs uttalelse i 1941 er imidlertid et klart eksempel på at også ordene kan få en reell betydning når det gjelder å styrke solidariteten mellom landene i Norden.

Likevel er det vel riktig at vi i felles overlegninger og på store møter som dette, bør være varsomme med å bruke for store ord og love hverandre for meget. Jeg tror også det er nødvendig at vi snakker åpent til hverandre. Det får ikke hjelpe om det fører til at vi må bringe inn momenter som viser at de oppgaver vi står overfor, ikke alltid er så enkle å løse som vi gjerne ville de skulle være. Selvsagt trenger vi både dristighet og begeistring for å fremme det nordiske samarbeidet. Men nøkterne overlegninger og tålmodighet er like nødvendig.

Nylig ble det (som nevnt før her i dag) avgitt en rapport fra Det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid. Rap-

porten viser at vi må være forberedt på at et felles nordisk marked vil føre med seg visse overgangsvansker - særlig i Norge. Norsk næringsliv har jo lenge hatt en sterkere tollbeskyttelse enn næringslivet i Sverige og Danmark. En hel eller delvis tollunion ville derfor kunne føre til at en del av de minst moderne bedriftene i Norge måtte innstille. Hvis en ikke er forberedt på å møte en slik situasjon, ville det kunne bli en sterk belastning på det nordiske samarbeidet.

Norge ble også hardere rammet av siste verdenskrig enn Sverige og Danmark. I de første årene etter krigen måtte vi i Norge først og fremst sørge for gjenreisningen av de krigsherjede områdene. Dessuten måtte vi legge stor vekt på utbyggingen av våre eksportnæringer. Det siste var nødvendig om vi skulle unngå å få et enda større underskudd i vårt økonomiske samkvem med andre land enn vi har hatt siden 1945. Norsk hjemmeindustri kunne da ikke få så mange nye maskiner og annet utstyr fra utlandet som den trengte for å bli konkurransedyktig med svensk og dansk industri. Vi har også måttet holde en høy beskatning av bedrifter og personlige inntekter. Nå er imidlertid gjenreisningen fullført og Norges næringsliv er godt utbygget. Dermed er for så vidt mulighetene for å skape et felles nordisk marked blitt større. Jeg synes derfor ikke vi skal gi opp tanken om et slikt samarbeid i Norden.

Viktige skritt i denne retning ville det være om vi setter større fart i arbeidet med å nå fram til en felles tollnomenklatur og undersøker de økonomiske virkningene av ens tollsatser utad.

Det er et spørsmål om ikke et felles nordisk marked også krever en viss koordinering av landenes økonomiske politikk. Jeg tenker bl.a. på bedriftsbeskatningen, prispolitikken og rentepolitikken. Denne side av saken er ikke behandlet av Det felles nordiske utvalg og bør vies større oppmerksomhet før vi tar noen avgjørelse. Som et første skritt i retning av et utvidet samarbeid på det økonomiske området, bør vi etter mitt skjønn forsøke å samarbeide om nye tiltak, som ikke kommer i veien for bestående næringsvirksomhet. Hvis det går bra - og det håper jeg det vil gjøre - da vil det bidra til å legge grunnlaget til rette for en ytterligere utvidelse av det økonomiske

samarbeidet senere.

Som dere vet drøftet representanter for den svenske og for den norske regjering slike felles tiltak på det møtet som fant sted i Stockholm i slutten av mars. De argumenter som taler for et slikt samarbeid er tildels de samme som taler for en tollunion.

Det har ofte vært sagt at det ikke bare på det militære, men også på det økonomiske felt har den tekniske utvikling gått de små landene imot. Rasjonell produksjon i vår tid forutsetter på stadig flere områder kapitalkrevende maskiner og utstyr, som bare kan utnyttes lønnsomt gjennom en massefremstilling for et stort marked. Hver for seg utgjør våre land ikke noe særlig stort marked. Men samlet gjør de det. Vi har sett at utenfor Nordens grenser er oppbyggingen av større enheter i full gang. Britene har sitt samvelde og sitt sterlingområde. På kontinentet finnes Be-Nelux og Schumanplanen og andre store planer for økonomisk samordning. Vi bør derfor forsøke å finne fram til konkrete produksjonstiltak som kan dra nytte av et nordisk marked. Vi bør da passe på at disse nye produktive tiltak er i samsvar med en rasjonell arbeidsdeling. Hvert enkelt land bør ikke gå inn for å produsere alle slags varer. Produksjonen av varene bør konsentreres der den er mest lønnsom. For Norges vedkommende skulle det bl.a. bety at vi utvider vår produksjon av elektrisk energi og produksjonen av varer som krever spesielt stort forbruk av elektrisitet.

Den nå fratrådte norske handelsminister, Erik Brofoss, la på Stockholmsmøtet fram en idéskisse om felles utnytting av den norske fossekraften. Vi har hittil i Norge bare bygget ut omlag en sjettedel av Norges vannfall, og har betydelig større reserver på dette området enn Sverige. Alle land i Norden har stort behov for elektrisitet. Som energikilde for industrien faller den langt billigere enn kull og olje. La oss si at vi over en periode på 10 - 15 år gikk sammen om å bygge anlegg i Norge som kunne produsere f.eks. 10 milliarder kilowatt-timer elektrisk energi pr. år.

10 milliarder kilowatt-timer er henimot halvparten av all den elektrisitet som Sverige produserer i dag. Vi burde kunne

bli enige om finansieringen og fordelingen av kraften. Jeg tror at et slikt prosjekt kunne bli til fordel for de skandinaviske land.

På møtet i Stockholm drøftet en også spørsmålet om et internordisk samarbeid når det gjelder produksjon av stål, kunststoffer og kjemikalier. Disse spørsmål blir nå nærmere undersøkt.

Jeg ber om at det jeg hittil har sagt ikke må oppfattes som om jeg mener at landene i Norden helt ensidig bare skal ha oppmerksomheten henvendt på hva som lønner seg best rent materielt. Vi lever i en verden der et hvert skritt i retning av større samhørighet og samvirke mellom landene, i seg selv er av stor verdi. I en verden som er fylt av motsetninger, må vi vise at det her i Norden går an å vinne over slike motsetninger. Vi skal etter hvert lære oss til ikke bare å tale om og tenke på nordisk solidaritet. Vi skal også handle nordisk. Det er 5 nasjoner i Norden. De har mange felles trekk. Men de har også hver for seg sine egne verdifulle tradisjoner og sitt særpreg, som de bør ta vare på. Det behøver ikke å skade samarbeidet - tvert om. Vi skal heller ikke ta det så hardt om vi i kortere eller lengre perioder må finne forskjellige løsninger på våre militære sikkerhetsproblemer. Da forhandlingene om et nordisk forsvarsforbund i sin tid ikke førte fram, så skyldtes det ikke mangel på god vilje, men de reelle vansker en sto overfor. Forhandlerne sendte den gang ut et kommuniqué som sluttet slik: "De demokratiske samfunnsidealene er dypt rotfestet i våre folk og binder oss med sterke bånd til den demokratiske verden De skandinaviske land er fast besluttet på å forsvare sin frihet og sitt demokrati med alle midler de rår over. De vil aldri være med i noen politikk som har aggressive mål. Lengselen etter fred og viljen til mellomfolkelig samarbeid er et grunndrag i vårt nordiske demokrati."